

Z HISTORII KRAKOWSKIEJ TECHNOLOGII ŻYWNOSCI

MIECZYSLAW PAŁASIŃSKI

FELIKS RADWAŃSKI (1756–1826)

W rozpoczętym cyklu „Z historii Krakowskiej Technologii Żywności” [3] przedstawiliśmy czytelnikom Jana Jaśkiewicza [4], pierwszego profesora Wszechnicy Jagiellońskiej, który w swych wykładach poruszał zagadnienia, wchodzące obecnie w zakres nauki o żywności i jej technologii. Następnym – godnym uwagi – kontynuatorem reformy Kołłątajowskiej w Szkole Głównej Koronnej był Feliks Radwański.

Urodził się w 1756 r. w Krakowie. Po ukończeniu Szkół Nowodworskich studiował na Wydziale Filozoficznym Akademii Krakowskiej, gdzie uzyskał w 1771 r. stopień bakałarza, a w 1775 r. – magistra artium [1]. Specjalizował się w architekturze, zaliczanej wówczas do nauk matematycznych. Początkowo wykładał architekturę cywilną i wojskową, a w 1781 r. został powołany na profesora matematyki elementarnej i mechaniki praktycznej dla rzemieślników, przedmiotu wprowadzonego do toku studiów przez H. Kołłątaja.

Po 3-letnim pobycie na zagranicznym stypendium Komisji Edukacji Narodowej (Paryż, Rzym, Wiedeń), gdzie specjalizował się w architekturze i budownictwie, wraca do Kraju i na Uniwersytecie otrzymuje Katedrę Mechaniki i Hydrauliki. Jego wykłady obejmowały w ramach mechaniki wiadomości teoretyczne uzupełniane informacjami praktycznymi „o silniach ekonomicznych i rękodzielniczych”. Wykłady ilustrował rysunkami i modelami wykonanymi pod jego kierunkiem w zorganizowanym przez niego gabinecie mechaniki. Wykłady z hydrauliki obejmowały hydrostatykę i hydrodynamikę. W swej działalności dydaktycznej zajmował się również zagadnieniami, które obecnie wchodzą w zakres dyscypliny „Technologia żywności”. Przedstawiając w swych wykładach urządzenia ułatwiające pracę rąk ludzkich omawiał zasadę ich działania [2].

Jako człowiek o szerokich zainteresowaniach intelektualnych był niezwykle aktywny w wielu dziedzinach. Na krakowskiej uczelni pełnił funkcję uniwersyteckiego architekta. Jego dziełem były m.in. budynki Collegium Physicum i Obserwatorium Astronomicznego oraz wy-

remontowanie innych budynków uniwersyteckich (np. Coll. Juridicum). Zajmował się również zarządzaniem majątkami Uniwersytetu, a w okresie 1795-1805 pełnił funkcję komisarza dóbr akademickich. Swe zainteresowania naukami rolniczymi wykorzystał wydając w 1777 r. „Kalendarz polski i ruski na rok p. 1777”, a następnie redagując pismo „Dziennik Gospodarski Krakowski”. Niestety po ukazaniu się 11 zeszytów czasopismo to przestało istnieć.

Po przyłączeniu Krakowa do Księstwa Warszawskiego (1809) F. Radwański włączył się bardzo wydatnie do działalności publicznej. Uczestniczył w przejściu majątku Uniwersytetu od zaborcy austriackiego. Jako dyrektor Wydziału Filozoficznego zyskał sobie tak duże uznanie na Uniwersytecie, że miał poważne szanse zostać jego rektorem. Niestety nie uzyskał aprobaty władz edukacyjnych i zrezygnował z pracy na Uniwersytecie, poświęcając się prawie wyłącznie działalności publicystycznej.

Wśród opublikowanych wówczas przez niego artykułów dotyczących podniesienia gospodarczego kraju na uwagę zasługują opracowania: „O gospodarstwie, tak ogólnym jak szczegółowym” (Pam. Roln., Warszawa 1817) oraz książka pt. „Myśli tyżące się punktów ku wyprowadzenia ludu wiejskiego ze stanu podległości” (Kraków 1815). W tych wypowiedziach określał ziemię jako jedyną podstawę gospodarki, a z rolnictwa wyprowadzał wszystkie inne gałęzie przemysłu.

Po powstaniu Rzeczypospolitej Krakowskiej (1815) włączył się do prac Komitetu Akademickiego, który zajął się opracowaniem nowego statutu dla Uniwersytetu. W opracowanym przez siebie memoriale proponował utworzenie przy Szkole Głównej Akademii Krakowskiej dwóch instytutów: Gospodarstwa Wyższego z Weterynarią oraz Instytutu Górnictwa. W ten sposób nawiązał do idei Komisji Edukacji Narodowej zalecającej powiązanie nauk technicznych i rolniczych z uniwersytetem.

Będąc członkiem Komisji Włościańskiej powołanej w 1816 r. dla przeprowadzenia reformy agrarnej w dobrach narodowych i kościelnych Rzeczypospolitej Krakowskiej opublikował w Pamiętniku Warszawskim szereg polemicznych artykułów w obronie postępowania tej Komisji.

Z ramienia Uniwersytetu był dożywotnim senatorem Senatu Rządzącego, stanowiącego władzę Rzeczypospolitej Krakowskiej, a ponadto pracował w różnych komisjach zajmujących się poprawą gospodarki Wolnego Miasta Krakowa. Jemu zawdzięczamy m.in. uratowanie reszty niezniszczonych wówczas murów obronnych z Barbakanem i bramą Floriańską oraz zaprojektowanie i częściową realizację dzisiejszych Plant. Był również autorem projektu usypania kopca Tadeusza Kościuszki na wzgórzu św. Bronisławy. Działając aktywnie w Towarzystwie Naukowym Krakowskim wykazał poważne zainteresowania topografią dawnego Krakowa.

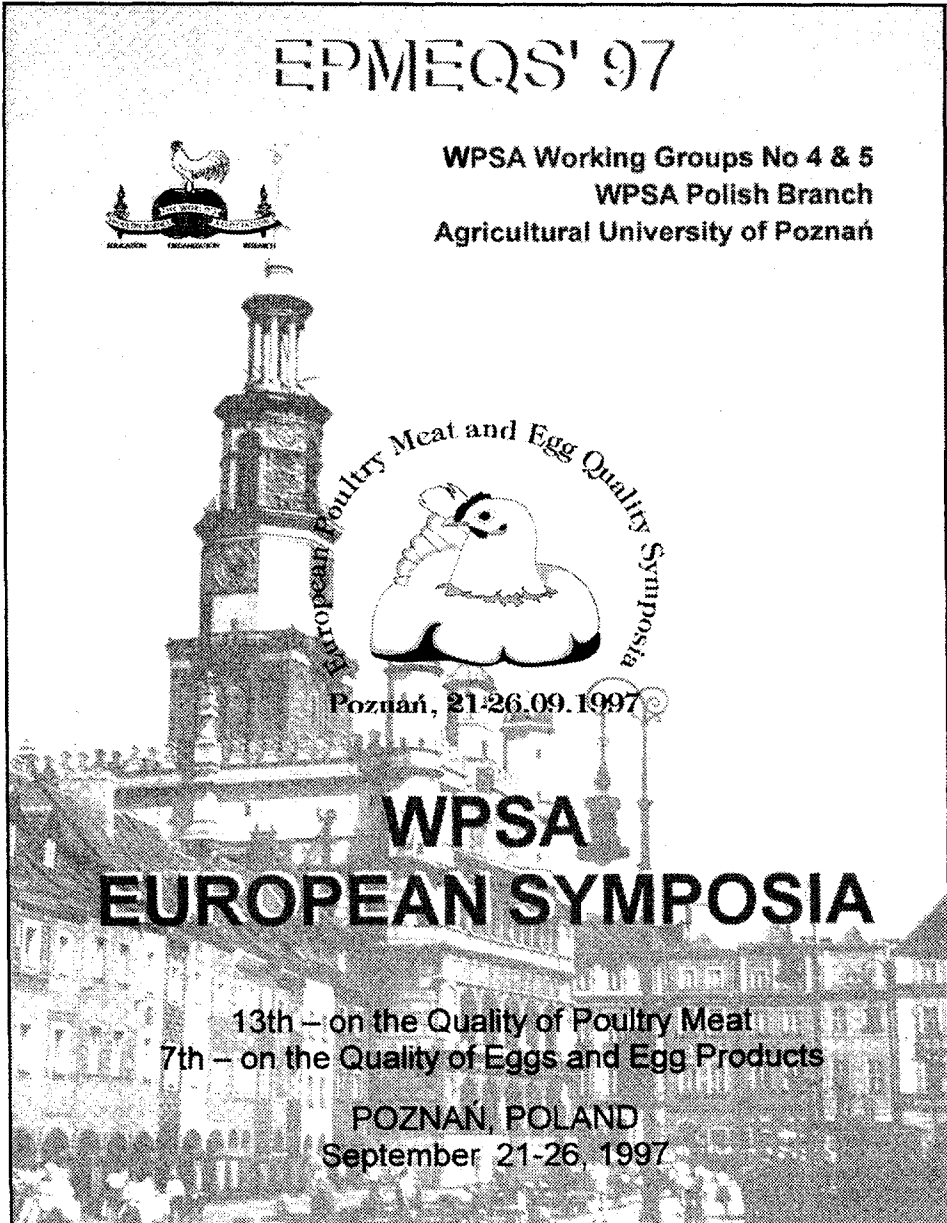
Położył również duże zasługi w zakresie organizacji górnictwa w Rzeczypospolitej Krakowskiej. Opracował projekt nowej ustawy górniczej, której uchwalenie przez sejm przeszkodziła śmierć Autora.

Zmarł 23 marca 1826 r. w Krakowie i pochowany został w podziemiach Kolegiaty św. Anny w Krakowie.

LITERATURA

- [1] Chamcówna M., Mrozowska K.: Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1765-1850, tom II, cz. I, Wyd. Jubileuszowe UJ., t. XXI, Kraków 1965, 37-38.

- [2] Madurowicz-Urbańska H.: Polski Słownik Biograficzny, Wyd. PAN (Zakł. Narodowy im. Ossolińskim Wrocław), Warszawa 1964, 19-22.
- [3] Pałasiński M.: Początki nauczania technologii żywności w Krakowie, *Żywność.Technologia.Jakość*, 3(4), 1995, 51-53.
- [4] Pałasiński M.: Jan Jaśkiewicz (1749-1809), *Żywność.Technologia.Jakość*, 4(9), 1996, 59-61

EPMEQS' 97

WPSA Working Groups No 4 & 5
WPSA Polish Branch
Agricultural University of Poznań

Poznań, 21-26.09.1997

WPSA
EUROPEAN SYMPOSIA

13th – on the Quality of Poultry Meat
 7th – on the Quality of Eggs and Egg Products

POZNAŃ, POLAND
September 21-26, 1997